

مهر چو یک نیزه بسالادوید
 نالش همه کس بسیر نیزه دید
 ناس نتوان گفت که قمر صحر
 عیسی اگر خواں کشش در خورست

صفت چشمه نورشید بریاکے پھر

کہ کنت پر تو او ماہ سمارا تا باں

گا زرا لود گئی آب و خاک	روے زمیں کردہ بیک چشمہ پاک
چشمہ براں آب ندیدہ کس	چشمہ آتش نشینہ ہست کس
آب خور چشمہ عجب آل بود	چشمہ کہ داد آب فراواں بود
چشمہ ز دریا نتوان کرد فرق	در دل دریا چو شود چشمہ غرق
روشن و صافی بنماید زدور	طرفہ کہ آن چشمہ بریاکے نور
دایہ او چرخ ولے مہرباں	طفل کہن سال ولعالبش دواں
جبہ مسکین ہسم از اں یافتہ	قرطہ زرد و شش کہ ز خنز یافتہ
یکتن و ہر جا کہ بجویش ہست	با ہمہ چوں سایہ شدہ ہم نشست
لیک بگنجی بشگاف درے	گر چہ نگنجی ز فلک تا ترے
لیک بیک زخمہ دروں درود	نورش از آفاق بروں برود
بلک بسوزانند سوزن دروں	عالم نوراوشدہ روزن دروں

آہوئے پویندہ بہا لاؤ زیر
 مشرق و مغرب ہمہ یکروزہ گشت
 شاہ جہانگیر بستمیر تیز
 لشکرِ اجسم ہمہ پسینج کبود
 لشکرش از حدِ شمرن بروا
 ماہ ہم ازوے علم افراشته
 گرم شود بر ہمہ بے ہیج کین
 بیند اگر تیز بکوبہ اندرون
 گر نظر گرمی و تیزی دروست
 گر چہ کند تیزی و گرمی بے
 سینہ شام از شفقش خون شد
 مشرقیش قبلہ خود کردہ نام
 سجدہ کناں ہند و ازاں سگشت
 نور بصر ہست لمبسنی ازو
 بے رخ خورشید بود تیر و افغ
 نور چشم ہمہ ازوے پدید
 خانہ خود ساختہ در کام شیر
 یکت یک برج نیار و گزشت
 چتر سیاہ شب ازو در گریز
 او بکشد خنجر و گوی بنود
 لیک بگنجیدہ بروزن دروں
 غیبش آنگاہ نگہ داشتہ
 پس ز حیا در رود اندر زمین
 زہرہ کوہ آب شود بلکہ خون
 ریختن آب خودش آرزوست
 تیز درو دیدنیار و کے
 شب بمیاں کردہ و بیرون شد
 سجدہ او جانب مغرب بنام
 رشے بدو کردہ یہ رشے گشت
 چشمہ ہمہ تیرہ بود بے ازو
 شب کہ کند چرخ زمیں پر چرخ
 کوری خفاش کہ اورا ندید

شمع و چرخ که بود شب فرو
 الغرض آن بیک گردوں گزرا
 زان علمے تا بفلک فاسته
 شاه که تا صبح بداندر صبح
 بود خوش از خوردن آن آب خوش
 چون ز سرش رفت خماری که داشت
 فرس کشاوند بساط فلکهاں
 گفت بفرزانه که در خورد شاه
 حاجب در گاه ز ایوان بار
 جسته شد کرد برایشان درست
 تاج و رآن چتر و کلاه سیاه
 بر دفر ستاده بحکم شمشیر
 شاه شد از دیدن آن سخت شام
 و او بارنده آن هر و چیز
 خواست بے عذر ز پیوند خویش
 هدیه بے بر خداوند تاج
 مرد رساننده خوش و شادمان
 کشته شود گر برون آید بروز
 رفت چو پرخ یک آماج وار
 کو کبہ روز شد آراسته
 صبح برو فاتحه خواں از فتوح
 کرد زمستی نفسے خواب خوش
 بار بسیار است ہنگام چاشت
 پیش ستاوند سماطیں زماں
 چتر سپید آرو کلاه سیاه
 شد بسوئے بقچہ کش و چتر دار
 بر دور سایند بشاہ آنچه هست
 کرد بیجا و رواں سوے شاه
 بر شہ مشرق آن دو نشان مے
 بتدو بوسید و بسر بر نناد
 خلعت خاص ز بسیار نیز
 شکر خد گفت زانہ از پیش
 ہدیہ نبل مملکتے راج
 آمدہ ز آنجا بخوشی در زماں

پیش جہاں دار شد و ہدیہ یرو
 عذر ز بانیش کہ در کوشش بود
 شہ ز خوشی رُے چو گلنار کرد
 بزم نشین ساغز زرمی کشید
 بر سر ہر مست زربے کراں
 مجلس شہ را ہمہ مجلس نشین
 شاہ گراں سرزمی خوش شایر
 دست سبک زخمہ مطرب بود
 مجلس اوزیں غم گشت مست
 جملہ گنجیہ نختان سپرد
 خواند بگوش شہ آفاق زود
 عزم می و بزم بگلزار کرد
 بدرہ دینا ر بسر می کشید
 مست شدہ ہر ہمہ و سر گراں
 مست پناں بود دگران چہرین
 باو مہاوشش گرانہی بسر
 خود گراں سر بنوک سرود
 مست گراں سر شدہ ہر کس کہ

غزل

آفت زہد و توبہ شد ترک شراب خارِ من
 بادہ ہجر خورد وہ ام رنج خار در سرست
 بود قرار وصل سے کر بو و این ست دولتے
 ای چو تھے نخواستہ پہلے سے من و شے نشین
 رغبت اگر بے کہنی ساتی خون خود شوم
 بے تو دو چشم چار شد خاک در تو سر مرہ ام
 چوں تو سوار بگری دیدہ گہر شاں کہم
 یار گراوست کے بود توبہ و زہد یارِ من
 جز بجلاوت لبش نشکند ایں خارِ من
 در ز قرار بگذرنے من و نے قرارِ من
 تا بنشیند از دروں تیش انتظارِ من
 مطرب را بیگانہ تو نالہ زیر و زارِ من
 سر مرہ گراں تو ناید م خاک ہر چہارِ من
 خواہ قبول خواہ رو نیست خنیں نثارِ من

بس که پراز غبار شد دل ز تو گر نفس زخم
 دولت روزگار من آه و فغان روز و شب
 رنج مشو بکشم ز آنکه بر خصت غمت
 لایع مکن که خسر و ادا من خود ز من بکش

خاک برویم افکنند این دل پر غبار من
 دولت اگر چنین بود و لای روزگار من
 فتنه تمام می کند محنت نیم کار من
 چونکه ز دست من بشود و امن اختیار من

شب دیگر بپوش عیش ملاقات و شاه

وز پدرا دل پند و ز پسر گوشن یار

مجلس خشم چو بیار است شب
 خاست ز گرداب فلک موج و
 شاه جهان باز باین دوش
 تخت تو دارایش دوشینه و است
 از مطن مجلس و مچ بود
 شست صراحی بدوزان و پیش
 آینه می چو بز انوشاد
 آتش مه گر چه جهاں بر فروخت
 گر چه پیاله نفسه آرمید
 جام زمانه به نشستن شافت

کشتی مه برد ثریا به لب
 ماه ز در کشتی خود کرد پر
 کرد فلک ز مزمه نای و شوش
 پاه شرف بر سر نخبینه و است
 بیشتر آراسته شد ز انچه بود
 دختر ز شاندر انوشاد
 بر سر ز انوشاد و آینه زاد
 پنیه قرابه ز انوشاد
 خاست چو قم قم ز صراحی شنید
 هم ز دم تهنه نشستن تیافت

گردش ساقی ز سر آغاز شد
 بانگ مزایم بر بنه پرده بست
 چون نفس چند زمی تازه گشت
 باز نمود آختر فرخ جمال
 موج زد در یاک کرم شد با موج
 تاجور مشرق شرف باز داد
 در کف دولت و عون خدای
 باده نوشین بصفا خواست کرد
 هر دو شستند چو نور شید ماه
 جام زبردست و سلطان نشست
 گر چه که بد فرصت می پیش از آن
 باده بخوردند مگر بر قیاس
 کان نه گه عشرت می خوار بود
 هر نفس کان بهزیمت گزشت
 هر می گلگون که همی شد بکام
 گر چه لب آلوده شدند از شراب
 گاه پدر و پدر و سوسه پر
 چنگ بر افکنده سرافراز شد
 هفت و نیز زهره بهم در شکست
 گوش ز آوازه پراوازه گشت
 خاست همه قرعه اول بقال
 کشتی اقبال در آمد بموج
 تارک خود در محفل ناز داد
 آمد و آورد و وثیقت بجای
 وعده و ویش بو فاخته کرد
 در خطا نشان نقش سپید و سیاه
 تا دوزبرد دست شدش زیر دست
 فرصت دیدار نمود پیش از آن
 تا نزد عقل فراست شناس
 بلکه که دیدن دیدار بود
 لذت صحبت بغنیمت گزشت
 دیده همی رخت گلانی بکام
 گریه شان شست دهن از گلاب
 پرده شدش گریه به پیش نظر

گاه پسر در پدر خویش دید
 گاه پدر تنگ بر در گرفت
 گاه پسر دست پدر بوسه داد
 گاه پدر پیش پسر داشت مر
 گاه پسر پیش پدر بر دو جام
 گاه پدر گفت بدر و فراق
 گاه پسر گفت دلم چوں بود
 گاه پدر خواست که از وقت خویش
 که پسر از ذوق چنان گشت مست
 زین منظر از هر دو سخن میگذاشت
 چوں سخن رفت بے داورے
 چوں پدر راں رُوسے بد بلند کرد
 داد نخستش بدعائے پناه
 ریخت بس آنگاه بهر تمام
 کاسے پسر از ملک جوانی مناز
 کار تمامی چو ازوشد بکام
 گر چه پیاست ز تو شد دستیاب
 مهر خود از حسرت او پیش دید
 افسرش از گریه بگوهر گرفت
 خاتم جم را بکف جم نهاد
 گفت که خوش باد حیات بود
 گفت که باد آب حیات بکام
 که تو چگونه شوم ای دیده طاق
 که نظرم نقش تو بیرون بود
 دیده کنت پیش پسر مشکیش
 کش بزین ریخت پیاله ز دست
 آرزوی دل بدین میگذاشت
 دور در آمد به نصیحت گری
 پند پدر را هر نفس زند کرد
 کای زوت از حادثه دار و نگاه
 داروی تلخش ز نصیحت بکام
 نازد و کن که ندارد و نیاز
 کار بخشنودی او کن تمام
 دست ضعیفان بیاست متاب

خشم بہر جرم میا و رکیس
 چوں بگنہ معترف آید کے
 وانکہ بشمشیر سیاست سزاست
 در حق آن کشیر خود داشته
 وانکہ سزاوار خصومت بود
 ہر کہ زند در رہ اخلاص گام
 وانکہ بر آرد بخلافت سرے
 خورد میں دشمن بد زہرہ را
 دشمن خود خورد نیاید شمر
 گر چه جہاں جملہ ہوا خواہ است
 ہر کہ بود نقشش دلی در سرش
 دشمن اگر دوست نماید پیوست
 جاے مدہ دشمن کہیں تو زرا
 روئے بیکبار بتاب از دورے
 خاص کن آنرا کہ خرد ہست پیش
 مجرم ہر ساز خرد پیش را
 ز آتش سوزندہ گمہ دار خس
 عفو نکو تر زیاست بے
 ہم بتائل تو اں عذر خواہست
 دیر خصومت شو روز داشته
 حکم تو بروے بحکومت بود
 کار برد کن بعنایت تمام
 سر زبانش پیش کہ گیر دیرے
 آب وہ از زہرہ او دہرہ را
 در تہ دندان چہ کند سنگ خورد
 ہم بکن آن خار کہ در راہ است
 سر کہ یکے شد دو کن از خجروش
 فرق کن از دشمن خود تا بدست
 گوش مکن گفت بد آموز را
 گو بوداں قبلہ کہ بینی دوست
 راہ مدہ بے خرداں اب پیش
 مصلحت آموز کن اندیش را

گر پست ہست ذہنت شناس
 رازگو پیش کسے از نخست
 باشد اگر سوے مہمت روے
 گرشودت خصم بتدبیر رام
 حق چو ترا جاسے بزرگاں سپرد
 درنگرے دید کہ این جای حکیت
 چوں تو دریں پایہ شدی دستیار
 کار جہاں جملہ چناں کن کہ است
 جد چو ترا داد کم و بیش خویش
 بیش کن آئنا کہ زیر داں بود
 چشم رعایت زر رعیت گیر
 شاخ درختے کہ بود سایہ دار
 چوں تو شدی سایہ زردان پاک
 عدل کہ سرمایہ شاہاں بود
 چوں تو در این مرتبہ داری نشست
 عدل بود مایہ امن و امان
 ملک سلیمان چو گرفتی فراز
 گفت کساں نیز ہی وار پاس
 تماش بزمینی بوشیقت درست
 رخصت تدبیر شناساں بچوے
 تیغ نشاید کہ کشتی از نیام
 خویشنت خرد بساید شمر د
 دیدہ دریں اہ زمین سامی حکیت
 پایہ نگہ دار مشومست خواب
 گر بہ از اں نیست ہماں کن کہ است
 بیش و کم از سے نہ کنی و نہ پیش
 کم کن از اتہا کہ نہ فرمان بود
 تا بودت ملک عمارت پذیر
 سایہ نشیں را بود از سے مدار
 سایہ نشاں باش بریں مشیت خاک
 مرتبہ مرتبہ خواہساں بود
 سود بدست آر کہ سرمایہ بہت
 بیش کن این مایہ زمان تا زمان
 از پر موریت بہر سندان باز

داو گری کن کہ زتا شیر داد
 ہر چہ رسد بر تو ز کار کساں
 سایہِ ظلمت ز مظالم بخش
 تا بزمان تو کہ بادا بسے
 ملک چو از نام تو شد برہ مند
 دولت دنیا چو مسلم تراست
 دولت جاویدت پر وہ است کس
 ہر نفس از عمر غنیمت شمار
 کا دل شاں پس خج بہا لاکشہ
 قصہ ضحاک ہمیدوں بچواں
 نیک ہدازد قریشاں بجوے
 فعل نکو پست ز بد خواستن
 پیشہ نگوی کن و از بد برس
 چشم بہ نیکی نہ و این پیش کن
 در ہمہ تدبیر نکو کار باش
 بد کنی باؤل بلامت کشد
 خود ز مکافات و جزا ہرزماں
 بس در دولت کہ تو نے کشاد
 از سر انصاف با خر ساس
 غصہٴ مظلوم ز ظالم بخش
 نشود آوازِ ظلم کے
 کوش کہ آن نام بسا مذمند
 جانب میں کوش کہ آن ہم تراست
 نام نکو دولت جاوید بس
 یاد کن از ملک دوران دیار
 آخر شاں خاک بجا راکشہ
 نامہ جمشید و فریدوں بچواں
 نیک بخاطر کن و بدرالشیعے
 نقش کشا ز راستی آراستن
 از بد کس نے ز بد خود برس
 تا ز سد چشم بداندیشہ کن
 از بد و از نیک خبر دار باش
 و آخر ازاں سر بہ ندامت کشد
 ہر چہ کنی باز سیالی ہماں

ہرچہ کہنی باز نشانت دہند
 بر سر ہر کس کہ ترا دست ہست
 دست کش از سر ہر زیر دست
 نیت خیرت اگر امر و زخامت
 وعدہ بنفرد مفلکین کس خطامت
 در عمل خیر توقف مکن
 چون تو نہ محتاج کسی در نعم
 چوں کہنی ہا یہ سچ تائصف مکن
 کم مکن احسان و ہمیش آور بجایے
 در حق محتاج ہی کن کرم
 یافتی از گشت ازل خوشتر
 ہمیش وہی بیش رسا تہ ذلے
 دولت خود بین و مشونا سپاس
 راست کن از بہر ابد توشتر
 نعمت تو گرچہ تدار و ممشا
 شکر بکن بر کرم بے قیاس
 گنج خرد خاص تو گشت از صفات
 شکر کنی بیش کند کردگار
 گرچہ جہاں داری و شاہ بیت
 و اطلب از غیب کلید سجات
 باش دریں پردہ با فکندگی
 سوائے خدا بین و مشو خود پرست
 بندہ شو و عاقبت اندیش باش
 معرفت بندگی خویش باش
 تا ز حد او نہ منافی نخل
 از درین دواں نشوی شرمشار
 کاورد انجام پشیمانیت
 با تو نیسار د کہ بگوید سخن

گرچہ ز بیم تو کس از کن مکن ق

لیک ترا نیز بر کار هست
 آئینہ ز روشن فکرت بدست
 ہرچہ مصور شودت در خیال
 نیک بکن بد بکن اینک حال
 خود نفقہ در رفتت کار سخت
 فضل ز حق جو عنایت بخت
 چون بو غا جہد کنی در جہاد
 باش گراں جنبش و دیر ایستاد
 گر بودت در دل مشکل کشائے
 مشکلی از ملک طلب کن زرا
 و ر بدل از راسے بود مشکلی
 خواه کلید از دل صاحب دلے
 باز طلب صحبت مردان پاک
 مست مشو چون بلب آری تیرا
 صحبت آلودہ رہا کن بجاک
 مست مشو چوں بلب آری تیرا
 در چہ شوی مست مشو مست خوا
 ہوش براں نہ کہ شوے ہوشیار
 تا ت بغفلت نرود روزگار
 غفلت شاہ است ز بیان ہمہ
 خواب شبانست بلا سئے مہ
 شاہ بود از پئے پاس حساب
 خواب نشاید کہ کند پاساں
 می بخور امانہ ز اندان ہمیش
 تال شوے بے خبر از کار خویش
 کم خور از انساں کہ شوی مست ازو
 ناشدہ از دست بکش دست ازو
 کار جہاں جملہ ترا کردنی ست
 خود غم این کار ترا خوردنی ست
 چوں تو نوری بادہ کا فور بے
 پس غم گیتی کہ خورد خود بگو سے
 مست کہ از خود خبرش کم بود
 کہ خبرشش از ہمہ عالم بود
 گرچہ کیفیت بخوشی رہبر ست
 ہرچہ عناباز کشتی خوشتر ست

گرچه که درمی کرم بجد است
 باد و طغالت نبود چون مدام
 پیشه تقویت پسندیده فر
 چون همه کس خدمت سلطان کنند
 عشرت و ایم شه تسلیم را
 کوشش پوشیده کن اندر شراب
 شاه بریں گوید بفرزند خویش
 کرد زمانی چنین گفت و گوی
 تا دل شب نزد جگر گوشه بود
 نیم شبان غم سوسه خانه کرد
 گفت که فردا بود اع است رای
 کرد رواں کشتی دولت شتاب
 شاه چو رواں دولت فیروز بخت
 گریه قرابه بیانگ بلند
 آب رواں کرد بچوے نشاط
 بزم شیش گرچه که فردوس بود
 بسکه پیش از غم دوری خمار
 آن کرم از می شمرند این بست
 هر چه مدام است چه باشد حرام
 از همه روز شاه پسندیده تر
 هر چه ز سلطان نگرند آن کنند
 ره بضدالت برد اسلیم را
 تا نشود رکن شریعت خراب
 داد بی زاد نو از پند خویش
 کن مکنی را بجز حجت و حجب
 دانه اشکش مژده خوش بود
 دامن ازال خوشه پراز دانه کرد
 آیم وین شرط بیارم بجای
 رفت بدولت بگزار ای آب
 فرخ و فیروز بر آمد به تخت
 قنقه در حلق صحرای فگند
 خاک شد از جرعه معنی بساط
 وعده فرواش قیامت نمود
 با ده همی خورد نمی کرد کار

گرچہ خوشی در دل شب پیشہ کرد
 تمنح تو ان شربت دوری چشید
 دشمن باشد فلک از مغز پست
 الغرض از مے چو سرش گزشت
 رفت ز مجلس لبوس خواب گاہ
 جفت بہ بیداری بخت جوان
 خوابکش با دیوالیائے تخت
 مطرب خوش نغمہ باواز نغز
 لیک ز فردا بدل اندیشہ کرد
 در وجہ دای کہ تو اندکشید
 زانکہ بیک جا نخواهد دوست
 ز آنچه دلش بر قدم ز گشت
 شدتی از باد و کسان بزم شاہ
 دولت بیدار شدش پاسباں
 ہیچکے خفتہ مباداش بخت
 زین غزلش داد طراوت مغز

غزل

آرام جانم میرود جاں اصبوی چوں بود
 بر بست چوں جوا کم آورد در جواز مگر
 گویند حال دل بناں گویش مگر ناید عیاں
 رنجم مبادا بر تنی چوں من مبادا دشمنی
 زین دور کہ از چشم افکنم پر گشت حبیب و انم
 بند و خطش جویم ہے زین تار مئے در خم
 زلفش کہ در جانم گزود چوں مار پہنا نم گزود
 یسوی مئے مشکبو آنکس کہ دیدہ مو بمو
 آنکس شناسد حال من کو همچو من در خون بود
 یعنی کہ این عزم سفر در طالع میوں بود
 این کہسی گفتن تو ان کو از دم بیرون بود
 من انم و همچوں منے کاندوہ دوری چوں بود
 چوں یسما نے شد تم کاندوہ در مکنوں بود
 خود عاشقان اہرے مے سوائے گوناگون بود
 مائے کزینا نم گزود کے در خور افسوں بود
 داند کہ ز بخیر از چہ رو در گردن مجنوں بود

وہ کاں شکروش ناگہاں نہیں دیدہ ترشد نہاں
از خسر و آموز و قضاں فرہاوا اگر اکنون بود

دو دواع دو گرامی کہ پدرا و اشک

مردم دیدہ ہمیرفت ز چشم گریاں

شب چو دواع مہ و سیارہ کرد	صبحدم از مہر قبا پارہ کرد
کرد کنارہ شفق از خون خویش	چشمہ خورشید شد از دیدہ پیش
قلب و سلطان زد و سو کوچ کرد	بست دہل روئے دو آب از دو گد
کو کبہ شرق سے شرق تافت	لشکر مغرب سے مغرب تافت
سرور مشرق بود دواع پسر	گریہ کتاں کرد ز دریا گزر
دیں طرف اقبال مغزی پیش	گشت شتابندہ بیعاد خویش
خاص شد از بہر دواع دوشاہ	چو ترہ بایستہ آرام گاہ
ہر دو دران بقعہ مہیاشند	چوں مدہ و خورشید یکجا شدند
محرم خلوت شدہ ہر دو ہم	ز حمت غیرے زمیاں گشتہ کم
خلوت از اں گو نہ کہ محرم نبود	ہیچکس از خلوتیاں ہم نبود
انچہ بد از مصلحت ملک راز	یک بد گر ہر دو منو دند باز
کاں چمن از خار تہی کردنی ست	واں گل ز بگیں بکف آوردنی ست
در حق این شو بکرم رہ منوں	واں ذکر سے را بز میں ریزخوں

دو زمیند از فلاں راز پیش
 ہر چہ کہ ایس گفت بدان در پیش
 سرور مشرق چو ازین لعل و در
 آں ہمہ گفتار پد کعباد
 از پس ایں ہر دو سپا خاستند
 خستہ پد راز دل پر خون وریش
 نالہ بر آورد کہ لے جان من
 بے تو زیم گر چہ کہ در خون زیم
 چوں بخصومت جگم خون شود
 دیدہ بماند چو ز روے تو دور
 چوں تو شدی دل ز کہ جوید ترا
 سوخت ازین غم دل بے عالم
 ہجر تو آمد کہ ز خویشم برد
 بے خبرم بہر تو شب تا بروز
 غم بہ کمین ست کہ خاکم کند
 سوختہ شد جان غم اندوختہ
 کاش نبوتے دوسہ روز وصال
 خاص مکن آن دگرے راز پیش
 جے مدہ گفتمہ اور ابگوشش
 گوش جگر گوشہ خود کرد پر
 دل نتوان گفت کہ در جان نہاد
 عذریہ دوتیک ہی خواستند
 دست در آورد بدل بند خویش
 جان نہ ازاں دگرے زان من
 لیک چو جان میر و دم چون زیم
 حال دلم چوں تو شدی چوں شود
 سوے کہ بنیم کہ بسا نہ صبوحہ
 ہیں بلکہ گویم کہ بلوید ترا
 وہ کہ نسوزد دل تو بردلم
 کیست کہ میں واقعہ بازم خود
 گر خبرت ہست چندیم مسوز
 ترسم از اندیشہ ہلاکم کند
 تا چہ شود حال من سوختہ
 تان شدی دیدہ اسیر خیال

اے ز تو درویدہ تار یک نور
 جانِ عزیز می بجدائی مکوش
 صبر مفر ما کہ صبوریم نیست
 گر چه ترا ہم کشتے در دل بست
 خویش تو ام ورتو نہ خویش من
 با تو ام ابر بخود و گر با خودم
 بر سر راہی و منم خاکِ راہ
 چند کنی از پئے رفتن شباب
 با تو اگر ہم ہمیشہ مشکل ست
 بہر نثار تو سر شکم ز در
 گر تو بگویی بسرت ریزمش
 تا چو بد امان تو افتد ز سر
 خامہ من زیں پس و تخریر درو
 حال من از نامہ فرو خواں چو آب
 گر چه تو خوردنی و فراموش کار
 در چه نیاری بدلم سال و ماہ
 بیل اخود ۱۲

مردے کن مشوا ز دیدہ دور
 چند بود جانِ عزیزم بکوشش
 و در ز تو طاقتِ دوریم نیست
 آنچه کہ من میکشتم آن مشکل ست
 مرتحتے بر من بے خویشتن
 بے خودیم ہیں دبیر با خودم
 بر گذر چو صبا بر گیاہ
 یکدے از سوختگان رومتاب
 اشک منت ہمہ صد منزلت
 آستن و دامن من کرد پُر
 با گسرتاج در آمیزمش
 پا و ہذا آبِ دو چشم پر
 و اشک رواں پیکِ سیاہان نور
 باز نویس اربتوانی جواب
 تات فراموش نشوم ہوش دار
 جان تو کہ دل نشوی ہیچ گاہ

گشت رواں چشم من خسته وای
 آہ کہ صبر از دل و تن میسُر
 تشنه اگر نیت سپرم بخوں
 یا خود از نیماں شغبتے منو
 دیدہ پر خون و دل نا صبور
 چون شغبتے تال ز غایت گزشت
 یک نفسے زان منظر از ہوش رفت
 وای خلف پاک ہم از درد دل
 بستہ دل و جاں بوقاسے پدر
 وز مژہ در پای شہرا جہند
 اشک فشانان بدل دردناک
 سر جو ازیں بے خبرے برگرفت
 باز باغوش خود شش کرد جا
 ہر دو بجاں شیفتہ یکدگر
 روئے ہم کردہ چہ پیش تا بدیر
 نقش و دواع ارچہ بہ جاں میگذشت

دل نہ ہمانا کہ بسا ند بجائے
 خون من از دیدہ من میسُر
 چون کشت را آخر جگرم را بروں
 روز بکشمش چو شبے منو
 چشم نے شد ز جب گ گوشہ دور
 گریہ و تزاری ز نہایت گزشت
 کش سر فرزند ز آغوش رفت
 خاک رہ از گریہ ہی کرد گل
 دیدہ ہی سو و بیاسے پدر
 رنجتیناے گہرے فگند
 مردک دیدہ قنادہ بچناک
 دُر خود از خاک بافسر گرفت
 گاہ سر شش بوسہ زد و گاہ پاسے
 دوختہ بودند نظر با نظر
 بیچ نگشتند ز دیدار سیر
 لیک نہ اندازہ زباں می نگشت

عاقبت الامر دران تفساق
 ہر مریخ از خون شدہ غماب نگ
 رفت پدر پے بہ کشتی نہاد
 گریہ کنان بادل بریان خویش
 شہ شدوزیں سو پسہ درد مند
 گریہ ہی کرد زمانے وراز
 راند ہی از مژہ سیلابِ خون
 دید چو خالی محل از شاہِ خویش
 رے ز شرق اختر عالم فروز
 رفت بہ شکر و رخ گاہ بست
 خلوتیاں ہر ہمہ گشتند وور
 جامہ بفریاد و فغان می درید
 گشت دل تنگ ز غم شاخ شاخ
 کرد چو ابنو ہی غم در ہمیش
 ساقی ازاں بادہ کہ بان خویش داشت
 شاہ ازاں مگو کہ بلب در کشید
 چون کہ ندیدند گزیر از فراق
 یک دگر آنخوش گرفتند تنگ
 دیدہ ہواں از مژہ طوفان کشتاد
 کشتی خود راند بطوفان خویش
 آہ بر آورد سببانگ بلند
 سوے پدر دہشتہ چشم نیاز
 تاز نظر کشتی شہ شد بروں
 رخس و اں کرد بہ بگاہ خویش
 تافت سوے غرب کہ نیمروز
 و آمد و شد راز میاں راہ بست
 جز و دوسہ از خاصگیان حضور
 جامہ رہا کن تو کہ جاں می درید
 تنگدلی در دل تنگش فراخ
 خواہست شرابے کہ بشوید غمش
 پیشترک شد قدے پیش داشت
 جرہہ آں راز مژہ بر کشید

گفت بظرب کے دے بے رنگ
ساز کند صوتِ جدائی بچنگ
بشت معنی و براہِ عراق
کرد روانِ فرہماے فراق
دست ز ہاش چو در آمد بکا
زین غزل از دست ہشد شہریا

غزل

سخت شوارست تنہا ماذن از دل از خویش
ماکہ گویم حال تنہا ماذن شوار خویش
لطف کن اے دوست از شمشیرِ ہجرانم کش
من کہ صلح چند کہ پروردہ و زرنہارِ خویش
مردہ راحتِ مردن نیست ہست از بہر آنکہ
باز سے گیرند ز وہم صحبتاں دیدارِ خویش
ہر کہ روزے ناو کے خور دست او دانکہ ہست
در و مجروحے کہ نالہ از دل افکارِ خویش
کیست کز بیماریِ غم اندکی باز م نرد
کا نڈک اندک می بسوزم از غم بسیارِ خویش
راز باد یوار ہم گفتن نمی آرم از آنکہ
گو شہا می بنیم از ہر سولیں دیوارِ خویش
گفتہ کہ کہ خواہم کرد کارت را بھر
کارِ من کردی و کردی عاقبتاں کارِ خویش
نا امیدم ترک گیریم دمسالے دوستاں
تا چونو میدان بکریم بر غم و تپاںِ خویش
خسرو اہلے من شیں ساعتے دل دہ مرا
زانکہ دل می افتدم از گریہ اے زارِ خویش

صفتِ موسمِ بارانِ برہ رفتنِ شاہ

جانِبِ شہرِ شدنِ از لبِ کھکھراں

گرد چورہ در سر طانِ آفتاب
چشمہ خورشید فرو شد بآب

ابر پروردہ بالا کشید
 آب فرو رخت بکار زمین
 سبیل عمارت بس کہ بہ تندی گزاشت
 چون دہل رعد شد از آب برق
 گرم چنان شد کہ چو آواز داد
 قوس قزح گشت کمان و ارکوز
 تاب کشید آتش بر قش چنان
 جوی کہ شد مست خوش و آباد
 صفوت آب ارتو ذانی محال
 تندی سیلاب بالا سے کوہ
 ماند ہمہ وقت خط سبزہ تر
 ہر منے یک گل و صد آبجو
 برق بہ ہمیشہ در آورد تاب
 برق ہر سوسے بتابے دگر
 پردہ نشین گشت فلک سوسو
 جوے کہ شد برہنہ سیمینش

سبزہ صفِ خویش بصر کشید
 ز وہمہ منہ شبست عبا زمین
 باد بہ زنجیر نگاہش نہ داشت
 گرم شد از آتش سوزان برق
 غلغلہ در گنبد کرد وں قناد
 از دو طرف سہرپی و سرخ توڑ
 کش نم صد ابر نہ وار و زیاں
 آب گرفت لب سبزہ کنار
 زیر زمین ابر نمود از خیال
 از شعب آورد زمین راستوہ
 از کف خویش نہاں شد اثر
 ہر چنے صد گل و صد آبرو
 گشت ز رہ پوش سواران آب
 دشت بہر جوی بر آبے دگر
 با ہمہ زالی شدہ پوشیدہ ر
 جامہ عوکی شدہ پیرا، منش

۱۱۔ جامہ عوکی کا ہوا کہ بر آب باشد ۱۲۔

خاکِ بے آبی اماں یافتہ
 چشمہ زحے آبِ رواں یافتہ
 قطرہ در آوروزباں را فراز
 آبِ شدہ از درِ او حلقہ ساز
 چون زمین از آبِ شدہ سیمِ ناب
 باو کرہ برزودہ بر سیمِ آب
 بجے رسیدہ بہ بلندی زریل
 ہم بتواضع بہ نشیبش میل
 زود زستی بہ فغاں آمن
 دورِ خسرابی بکراں آمن
 ماندہ بہر شہر عمارت در آب
 چرخِ نگوں طشتِ شدہ سیل با
 ابر ہوا خواہ گلستاں شدہ
 باغ کہ از سبزہ شد آراستہ
 برگِ درختانِ تراز شاخسار
 ابر شدہ کوہِ بلند از شکوہ
 پر شدہ قزاق بہ چرخ از گلاب
 حوضِ مدور کہ شدش آبِ پیش
 جنتِ زمین را ہمہ بشکافتہ
 بزرگراں در گلِ لغزان آسیر
 دانہ کہ سر تیز چو سوزن کیشد
 شمالی سر سبز ندانم کہ چیست
 طشتِ نگوں آب نہ گیر و قزاق
 آب کش مجلسِ مستان شدہ
 ابر سیہ را بہوا خواستہ
 ہر عہدہ در بار و در آورودہ بار
 برق شدہ بر سر او تیغ کوہ
 پنبہ نہادہ بد ہانش سحاب
 آب کشاں کرد بگردابِ خویش
 گاؤ زمین جنت بسے پاستہ
 تکیہ شتاں بر کرم دستگیر
 سوزن او آبلہ روشن کیشد
 کتاب کز شمت از سر و انگاہ بزیست

سینہ کجشک ز شامخ نو
 خاک یکے بیضہ طوطی شمار
 بنرہ نورستہ تو کوئی مگر
 بنرہ بصرہ شدہ چون نوخطا
 ترالہ زماں بر سر کلرغ سنگ
 غوطہ مرغابی رعنا جو سے
 نول جو اصل شدہ مقراض پر
 جنتک سرخاب ز حکم خدا
 جرعه کہ طاؤس ز باران بخورد
 یافتہ دراج خوشی در ہوا
 سرخ شدہ آب نے سرخابگاں
 مرغ سے ساختہ در آب جا
 لرزہ کنناں آب نے نرمی چو خزن
 ز آب نے میں شوے بہر شاخ بید
 میوہ ایں فصل رسیدہ بشاخ
 خوشہ انگور بدیاں چا بکی
 پر شدہ از آب و علف جو بجو
 بیضہ یکے بچہ او صد ہزار
 بچہ طوطی ست کہ شدہ سیخ پر
 ملک جہاں گشتہ بکام بھال
 با سر کل خوش بود از سنگ جنگ
 از سر طوفاں شدہ پایاب جو
 جامہ او نقرہ و مقران زر
 روز بیجا و شب از ہم جدا
 ہم بسر و آمد و ہم جلوہ کرد
 شیر و شکر داد بروں از نوا
 شستہ بخوں ناخن قضا بگاں
 بر سر آں تفرہ شدہ نقرہ پاک
 مرغاب کز پاشس بپا کردہ کز
 زراغ شدہ قمری جسامہ سپید
 گرد چین طعمہ مرغیاں فراخ
 آبلہ بر پاش شدہ از نازکی

دانہ او کرو طراوت و رو
 خستہ شدہ سپینہ خرما زخار
 موز بیک برگ پوشید شاخ
 گرچہ کہ با خود پزہ زد پلوٹے
 نغزک خوش نغزکن بوتماں
 طفل کہ ہمیشہ اوشد نبات
 میوہ بسایغ ارزیکلی وہ بود
 میوہ نغزک ہم از آغاز بر
 سایہ او پرورم از آفتاب
 آب و اں گشتہ بہر سایہ
 نغزک پختہ بچکیدہ زبر
 گاہ تماشاے جواناں بسایغ
 وقت چنیں میوہ پرو کرد تاب
 ابرو افشان شہ دریا نوال
 آب فرسخے ہمہ راتا بہ گنگ
 لشکر ابوہ چو دریا بجوشش
 بود سر اسر زمین از آب پر
 گردشہ جملہ طاوت و رو
 خندہ ہی کرد بہ پردہ انار
 برگ ازو گشتہ بیتاں فراخ
 صلح ہی کرد بشفتا لوٹے
 نغز تریں میوہ ہندو ستاں
 خضر و شنی شستہ بر آب حیات
 پختہ شود خوردنش آنکہ بود
 تا حد انجام سزاوار خورد
 مایہ ستاں زبر لے شراب
 یافتہ از میوہ زمین مایہ
 گشتہ نبات زمین از شیرہ تر
 زیر درختاں شدہ ستاں بلایغ
 وز مدو ابر جہاں غرق آب ^{بوی}
 ایرش خوراند بدار الجلال
 و آمدہ لشکر ہمہ از آب تنگ
 سیل ز خبیدن آں درخروش
 ہم ز ہوا سوختہ می شد شتر

گرچہ کہ بود آبِ دامنِ تاشکم
 پاسے ستوراں بہ زمینِ رشده
 بود بہر جا کہ نزولِ سپاہ
 خیمہ لشکر ہمہ بر روی آب
 با سلم فتح دران راہ دور
 خانِ جہاں حاتمِ مغلّس نواز
 از کفِ جو دو کرم حق شناس
 من کہ بمدم چاکر او پیش ازان
 باز چنان بخشش چاکر فریب
 در او دم برد لطف چنان
 غربت از حسالتش چنان گزشت
 در او از بخشش او تا دو سال
 من ز پئے شرم خداوند خویش
 مادر من سپیر زنِ سبھ سنج
 روز و شب از دوری من بقرأ
 در غم و زاری ز جدا ماندنم
 گرچہ دلم ہم ز غمش بود ریش

اسپ نکر و آتش خود ہیج کم
 گاو زمین را سیم نشان سر شدہ
 تنگی جو بود فرسخی گاہ
 رہت چو دریا کہ بر آرد جناب
 سایہ نشان شد بجد کفپتور
 گشت با قطع او وہ سر فراز
 کرد فراسم سپہ بے قیاس
 کرد کرم زانچہ کہ بدیش ازان
 بندہ شدم لازمہ آن رکیب
 کیست کہ از لطف تباہد عنان
 کم وطن اصل فراموش گشت
 ہیج غم و نالہ نبود از منال
 رفتہ ز جالے خود و پیوند خویش
 ماندہ بدہلی ز فراسم برنج
 سوختہ دلغ من خام کار
 نامہ نویساں ز پئے خواند نم
 چند گے راہ ندادم بخویش